

**РОЗВИТОК ТВОРЧОСТІ УЧНІВ 4 КЛАСУ
НА УРОКАХ МИСТЕЦТВА В УМОВАХ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ**

УДК 371.2: 378

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.288935>

Оксана Скакодуб, магістрантка
Київського університету імені Бориса Грінченка
Роксолана Шпіца, кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри початкової освіти
Київського університету імені Бориса Грінченка

**РОЗВИТОК ТВОРЧОСТІ УЧНІВ 4 КЛАСУ
НА УРОКАХ МИСТЕЦТВА В УМОВАХ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ**

У статті розглянуто наукову проблематику розвитку творчості учнів початкових класів під час онлайн-навчання. Виокремлено інструментарій та розглянуто відповідні вебресурси. Доведено важливість використання сучасних комп'ютерних засобів у навчальній практиці школи. Зазначено, що впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес відкриває перспективи для розвитку творчості здобувачів освіти. Виявлено і проаналізовано комп'ютерні програми, мобільні додатки та мистецькі лабораторії, які можна ефективно використовувати на уроках мистецтва у початковій школі в умовах війни. Уточнено використання їх на уроках інтегрованого курсу "Мистецтво". Окреслено варіативність у практичних застосуваннях для урізноманітнення завдань та вправ на уроці мистецтва. Розглянуто особливості використання їх на дистанційних уроках з мистецтва. Спираючись на науково-педагогічні джерела, встановлено недостатню розробленість окресленої проблематики. Відтак, постає необхідність розширення варіативності вправ та завдань для розвитку творчості молодших школярів в умовах війни і розроблення алгоритму проведення дистанційних уроків мистецтва.

Ключові слова: мистецтво; творчість; освітній процес; школярі; дистанційне навчання; ІКТ; урок мистецтва.

Табл. 2. Літ. 11.

Oksana Skakodub, Master Student
of Borys Hrinchenko University of Kyiv
Roksolana Shpitsa, Ph.D. (Pedagogy),
Senior Lecturer of the Elementary Education Department,
Borys Hrinchenko Kyiv University

**DEVELOPMENT OF CREATIVITY OF 4th GRADE STUDENTS
AT ART LESSONS IN DISTANCE EDUCATION CONDITIONS**

The article discusses the scientific problems of the development of creativity of primary school students during online learning. The tools are allocated and the relevant web resources are considered. The importance of using modern computer tools in the educational practice of school is proved. It is noted that the introduction of information and communication technologies in the educational process opens up prospects for the development of creativity of students. Computer programs, mobile applications and art laboratories that can be effectively used in art lessons in primary school during the war have been identified and analyzed (Toy Theater, Chrom Music Lab Soft Mozart, Super Coloring, Note Works, Yungle Music, Crayola Art-Studio, Crello Music crab). Their use in the lessons of the integrated course "Art" has been clarified. The variability in practical applications for diversifying tasks and exercises in an art lesson is outlined. The features of their use in distance art lessons are considered. Based on scientific and pedagogical sources, the lack of elaboration of the outlined problems has been established. Therefore, there is a need to expand the variation of exercises and tasks for the development of creativity of younger schoolchildren in the conditions of war and the development of an algorithm for conducting distance art lessons. Studying the declared debatable issue and supporting the opinion of authoritative domestic and foreign scientists, we considered the multidimensionality of the established category of "creativity". Therefore, we propose to consider the creativity of primary school students in two dimensions: as a productive activity of schoolchildren, a special sphere of their artistic life (a process that can be learned); as a process of creating a new object (an original drawing, creating an improvisation for a song, musical and rhythmic accompaniment, etc.). That is, creativity always involves an activity whose end result is a certain novelty and uniqueness. The problems of the development of creativity of primary school students during distance and mixed learning formats in the realities of today are considered. The components of distance tools are allocated and the relevant popular web resources among teachers-practitioners are considered. Studying the declared debatable issue and supporting the opinion of authoritative domestic and foreign scientists, we considered the multidimensionality of the established category of "creativity". Therefore, we propose to consider the creativity of primary school students in two dimensions: as a productive activity of schoolchildren, a special sphere of their artistic life (a process that can be learned); as a process of creating a new object (an original drawing, creating an improvisation for a song, musical and rhythmic accompaniment, etc.). That is, creativity always involves an activity whose end result is a certain novelty and uniqueness. The problems of the development of creativity of primary school students during distance and mixed learning formats in the realities of today are considered. The components of distance tools are allocated and the relevant popular web resources among teachers-practitioners are considered. The advantages of the introduction of information and communication technologies in art lessons in the conditions of distance and mixed learning formats are

РОЗВИТОК ТВОРЧОСТІ УЧНІВ 4 КЛАСУ НА УРОКАХ МИСТЕЦТВА В УМОВАХ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ

indicated. Computer programs, mobile applications, laboratories, which we propose to use in art lessons in primary school during online learning in wartime, are analyzed. Their variability in practical applications in art lessons is indicated. Author's exercises and tasks using distance tools for art lessons (4th grade) have been developed. Based on scientific and pedagogical sources, their insufficient development and the need for their further enrichment have been established. Also, the sequence of development of an algorithm for conducting distance art lessons requires additional scientific justification.

Keywords: art; creativity; educational process; schoolchildren; distance learning; ICT distance art lesson.

Постановка проблеми. Виклики сучасного суспільства та умови модернізації національної системи початкової освіти зумовлюють переосмислення досвіду навчання школярів покоління “Zoom”. Це зумовлено сучасними освітніми пріоритетами та інтеграційними процесами. Вони, зі свого боку, безпосередньо впливають на всю систему освіти, яка має на меті забезпечити розвиток учнів, щоб зробити їх конкурентоспроможними в багатьох аспектах. Відповідно змінюються і вимоги до навчання та виховання здобувачів освіти. У нормативних документах (Закон України “Про освіту” [6], Концепція “Нова українська школа” [7], Державний стандарт початкової освіти [2]) підкреслюється, що творчий розвиток є необхідною умовою життєдіяльності людини та пріоритетним напрямом формування всебічно і гармонійно розвиненої особистості. Саме предмети художньо-естетичного циклу допомагають у цьому. Також змістове наповнення інтегрованого курсу “Мистецтво” безпосередньо впливає на емоційну сферу дитини та допомагає розвинути творчість. Ця категорія не нова, але потребує уточнення у зв’язку з реформуванням мистецької шкільної освіти та вимушеним онлайн-навчанням в умовах воєнного стану в Україні. Зазначені виклики актуалізували використання дистанційного навчання та відповідних вебресурсів. Війна унеможливила очне навчання для багатьох школярів, а технології дистанційного навчання зробили його доступним для широкого загалу учнів. Також не менш важливим вони є в умовах змішаного формату навчання. Проте якщо в системі середньої освіти це питання розв’язати було легше, то дистанційне навчання у початковій школі залишається викликом для всіх учасників освітнього процесу. Так, учні початкових класів потребують сторонньої допомоги, а тому часто виникають проблеми технічного характеру. Це стосується і проведення онлайн-уроків мистецтва зокрема. Відповідно, виникає потреба в уточненні вправ і творчих завдань з використанням мобільних застосунків та музичних лабораторій для розвитку творчості школярів.

Аналіз основних досліджень і публікацій. У сфері філософії поняття творчості дотично вивчали Г. Буш, П. Якобсон, Л. Яценко. Проблеми творчості присвятили свої праці Дж. Гілфорд, Дж. Піаже, З. Фройд, Е. Торренс та ін. Вони розглядали поняття творчості з психологічної точки зору. Педагогічні аспекти розвитку творчості були досліджені Дж. Гілфордом, Е. Торренсом, І. Демченком, Т. Дуткевичем,

В. Моляко, В. Роменцем, І. Білою та ін. Педагогічні аспекти розвитку творчості молодших школярів стали предметом аналізу Т. Горбушко, О. Грушко, В. Іванової, М. Лук’янчук, Н. Міщенко, О. Савченко, О. Сушицької, І. Хомич та ін. Окремі аспекти організації художньо-творчого процесу активізації розвитку творчості молодших школярів на уроках інтегрованого курсу “Мистецтво” студіюють Н. Бойко, Ю. Лимар, Л. Масол, К. Мінакова, Т. Обертас, З. Омеляненко, Н. Стасюк та ін. Незважаючи на велику кількість наукових пошуків, присвячених розвитку творчості школярів, ця тема залишається актуальною в умовах Нової української школи та дистанційного навчання. Педагогічно-методичний аспект проблеми формування творчої особистості та розвитку учнівської творчості засобами музичного мистецтва в системі навчально-виховного процесу досліджували К. Завалко, Л. Паньків, О. Лобова, Л. Масол, Г. Падалка, О. Щолокова та ціла плеяда вітчизняних вчених. Особливості застосування інформаційно-комп’ютерних технологій на уроках досліджували М. Жалдак, Н. Макарова, В. Варченко. У контексті викладання інтегрованого курсу “Мистецтво” використання мобільних застосунків та лабораторій аналізували Н. Фірс, Т. Мочан, І. Майборода, Р. Шпіца, В. Тітова та ін.

Усі зазначені наукові пошуки та висновки можуть сприяти розробці авторських вправ та завдань для розвитку творчості учнів 4-го класу в умовах дистанційного та змішаного формату навчання в ЗЗСО завдяки використанню інформаційно-комунікаційних технологій, що використовуються на уроках мистецтва. Також зазначимо, що розгляд означеної проблеми стосується здебільшого розвитку творчості учнів в контексті середньої освіти. Однак у початковій мистецькій освіті таких наукових досліджень бракує, зокрема потребує уточнення методичний аспект розвитку творчості учнів на уроках мистецтва в умовах, які є наразі. Відтак у цій площині окреслена проблема “Розвиток творчості учнів 4-го класу на уроках мистецтва в умовах дистанційного навчання” є актуальною.

Мета статті полягає в уточненні сутності поняття “творчість” відповідно до окресленої проблеми; аналізі вебресурсів, комп’ютерних програм, мобільних додатків та мистецьких лабораторій, які можна ефективно використовувати на уроках у початковій школі під час організації онлайн-навчання в умовах війни для розвитку творчості здобувачів освіти; досліджуються базові аспекти застосування. Окреслено

їх варіативність у авторських вправах та завдання до конкретних тем навчального матеріалу інтегрованого курсу “Мистецтво” (4 клас).

Виклад основного матеріалу. Одним з найважливіших процесів сучасності є перехід до нової постіндустріальної фази, яка характеризується динамічними процесами. Вони охоплюють і освітню сферу. У контексті Концепції НУШ [6], чітко акцентується на необхідності створення сприятливих умов для розвитку творчості учнів початкової школи. Вимушений перехід на дистанційне навчання зумовив широке застосування комп’ютерних технологій в освітньому процесі, зокрема на уроках мистецтва. Відтак, їх використання надає інструменти для розроблення низки вправ та завдань, які вивіщують розвиток творчості здобувачів освіти в непростих умовах сьогодення.

У довідкових джерелах категорію “творчість” розглядають з різних точок зору. Так, її розуміють як продуктивну людську діяльність, що здатна породжувати якісно нові матеріальні та духовні цінності суспільного значення [4, 327].

Зокрема В. Сухомлинський зазначав, що творчість – це передусім особлива сфера духовного життя, самоствердження, коли розгортається оригінальність та особливість кожної дитини. Творчості треба і можна навчатися, – зазначав автор. Він був переконаний, що формування творчої особистості має відбуватися з урахуванням її індивідуальних особливостей і вікових можливостей (розвивається самостійність, працелюбність, вміння бачити головне, визначати спільне в різних і різне в подібних явищах, розумова активність, здатність до генерації ідей, гнучкість мислення, оригінальність ідей, легкість асоціювання, здатність до вдосконалення) [10, 321]. Результатом цих якостей повинен стати кінцевий продукт творчої діяльності. Педагог уважав період молодшого шкільного віку базовим етапом у становленні творчої особистості, оскільки саме в цей час, в учнів початкових класів проявляються безпосередність сприйняття інформації, багатство уяви та фантазії, потреба вгадувати і створювати, здатність захоплюватися й дивуватися, яскраво виражати свої емоції. Відтак, творчість В. Сухомлинський трактує як могутній стимул духовного життя [10, 129].

Натомість науковець Т. Дуткевич зазначає, що творчість це – швидке оволодіння знаннями, вміннями і навичками при наявності позитивної мотивації, але не обмежуються ними [3, 261]. Тобто, творчість розглядається автором як процес.

Іншого трактування дотримується дослідниця І. Томашевська, розглядаючи зазначену категорію у контексті початкової освіти. Так, “дитячу творчість” вона розуміє як процес створення учнями суб’єктивно нового продукту, який має значення саме для них. Учена наголошує, що це може бути авторський малюнок школяра, імпровізація на елементарних

музичних інструментах, виготовлення об’ємної аплікації тощо. Вона переконана, що дитяча творчість повинна передбачати застосування засвоєних раніше знань, навичок, засобів виразності у нових ситуаціях та прояв творчої ініціативи в будь-якій діяльності [11, 190].

Так, внутрішнім джерелом творчості учнів початкової школи виступає сукупність якостей, завдяки яким здобувач освіти виконує творчу діяльність. Творчість дитини виявляється в усіх видах діяльності, що притаманні її віку – для молодшого школяра це навчання, гра, малювання, конструювання, експериментування та ін. Не менш важливими для розвитку творчості учнів є врахування їхнього досвіду, підвищеної емоційності, вразливості й водночас пластичності до мистецьких впливів та бажання постійно розширювати коло спілкування.

Відтак поняття “творчість” розглядають як: продуктивну діяльність, особливу сферу духовного життя; процес, якому можна навчитися та процес створення нового предмета. Отже, творчість виступає діяльністю, результат якої передбачає створення нових цінностей як матеріальних так і духовних. Тобто творчість завжди передбачає діяльність, кінцевим результатом якої є певна новизна та унікальність.

Вимушений перехід на дистанційну та змішану форми навчання був зумовлений викликами сьогодення (поширення пандемії та введення воєнного стану в Україні). Це зумовило необхідність оновлення формату організації навчального процесу завдяки активному застосуванню у навчальній практиці низки вебресурсів і чільне використання інформаційно-комунікаційних технологій (мобільних застосунків, лабораторій тощо). Відповідно, перед вчителями-практиками постали додаткові виклики. Водночас, зазначає С. Поляков, завдяки впровадженню комп’ютерних технологій у навчальний процес відбулося “оновлення української школи”. А наявні традиційні вебресурси, комп’ютерні програми, мобільні застосунки та лабораторії допомогли учням створювати творчі проекти, віртуальні малюнки та музично-ритмічні супроводи до пісень, експериментувати та створювати нестандартні вироби [9, 162]. Це дає здобувачам освіти багато можливостей для розвитку творчості та здобуття практичного досвіду, використовуючи сучасні інструменти для реалізації своїх ідей.

Так, найпопулярніші інструменти для дистанційного навчання представлено у таблиці 1.

Не менш важливим під час дистанційного та змішаного форматів навчання (зокрема і на уроках мистецтва) у часі війни є використання різноманітних мобільних застосунків та лабораторій. Вони, як зазначає С. Поляков, стали необхідною складовою навчального процесу, забезпечуючи підвищення якості початкової мистецької освіти та розвитку

**РОЗВИТОК ТВОРЧОСТІ УЧНІВ 4 КЛАСУ
НА УРОКАХ МИСТЕЦТВА В УМОВАХ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ**

творчості здобувачів освіти. Беззаперечно, їх використання на уроках мистецтва має багато переваг (взаємодія з мистецькою інформацією та матеріалами, розширення можливостей творчого вираження та самовираження) [9, 167]. Вони також надають

зручний та доступний інструментарій для розвитку творчості молодших школярів (зокрема й учнів 4-х класів). Варто зазначити, що в умовах нашого сьогодення, їх практичне застосування відкриває широкі перспективи для розвитку творчості учнів.

Таблиця 1

Інструменти дистанційного навчання

№	Назва	Сутність	Можливості
1	2	3	4
1	 zoom.us	сервіс для організації проведення відеоконференцій та онлайн-зустрічей, у тому числі уроків. Для користування сервісом обов'язковим є створення облікового запису користувача	безкоштовна версія програми дозволяє проводити відеоконференцію тривалістю 40 хвилин, проте на період карантинних обмежень сервісом Zoom були відмінені обмеження
2	 https://classroom.google.com	сервіс, який поєднує інтерфейс Google Docs, Google Drive і Gmail та дозволяє організувати навчальний процес в онлайн-форматі, використовувати відеоінформацію, текстову та графічну інформацію для викладання певних дисциплін	вчитель має можливості для організації тестування, здійснення контролю, систематизації, оцінки діяльності, перегляду результатів виконання практичних завдань. Вчителем застосовуються різні форми та критерії оцінювання, він також може додавати коментарі та організувати ефективне спілкування з учнями у форматі реального часу
3	 ClassDojo https://www.classdojo.com/uk-ua/signup/	інструмент для проведення оцінки успішності роботи класу в режимі реального часу	створена система заохочення з різними ролями та рівнями участі. Реєструється вчитель та учні, персональний код для доступу до власного профілю висилається учням; батькам також надається доступ до профілю дитини.
4	 https://www.classime.com/uk/	платформа для формування навчальних додатків в інтерактивному форматі, дозволяє вести аналітику навчального процесу і реалізовувати стратегії та тактики індивідуального навчального підходу	є бібліотека ресурсів, а також можливість створювати запитання. Принцип роботи наступний: вчителем розробляється інтерактивний навчальний матеріал, учні отримують доступ до навчального матеріалу і розпочинають роботу, вчитель у режимі реального часу відслідковує прогрес кожного учня при вивченні матеріалу

Зі свого боку, Р. Шпіца та В. Тітова розглядаючи особливості використання ІКТ та їх реалізацію на уроках мистецтва, зазначають, що інформаційно-комунікаційні технології допомагають не тільки організувати навчально-виховний процес у ЗЗСО, але й забезпечують зворотний зв'язок під час дистанційного навчання. Так, автори класифікували їх відповідно до етапів уроку. Вони пропонують для пояснення нового матеріалу використовувати аудіо-відеоматеріали про композиторів, цікаві факти про творчість художників тощо. Крім того, для закріплення мистецької інформації (для розроблення завдань з мистецтва) пропонують використовувати Online puzzle, онлайн-сервіс LearningApps та MediBang Paint. Застосовувати сервіс Kahoot та музичну лабораторію Chrome Music Lab, вважають, доцільно для повторення та контроль знань з мистецтва [12, 202].

Серед них найбільшою популярністю користуються: лабораторії Toy Theater, Chrom Music Lab, комп'ютерна програма Soft Mozart, онлайн-програма Super Coloring, мобільна музична гра Note Works, мобільна навчальна гра Yungle Music. Нами проаналізовано найпопулярніші додатки, якими освітяни найчастіше послуговуються на інтегрованих уроках мистецтва. Результати та детальна інформація про них подані у таблиці 2 "Сучасні ІКТ інструменти на заняттях з мистецтва".

Не менш цікавими є програми-імітатори (мультимедійний графічний редактор Crayola Art-Studio, онлайн-інструмент Crello та навчальна програма Music crab.

Завдяки редактору Crayola Art-Studio на уроках мистецтва учні мають змогу створювати авторські інтер'єри кімнат, натюрморти тощо, обирати відпо-

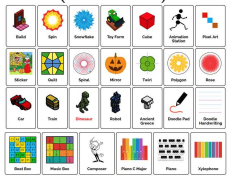
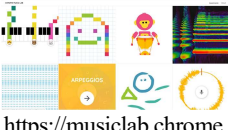
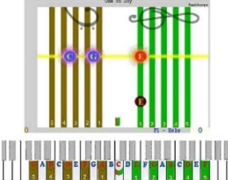

**РОЗВИТОК ТВОРЧОСТІ УЧНІВ 4 КЛАСУ
НА УРОКАХ МИСТЕЦТВА В УМОВАХ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ**

відний відтінок кольору, експериментувати. Не менш цікавим є онлайн-інструмент Crello. Його мета – допомагати легко оформляти історії та ідеї у візуальному форматі. Учні можуть уявити себе у ролі дизайнера та створити цікаві художні проекти. На практиці також часто вчителі використовують мобільний застосунок Music Crab. Це весела, безкош-

товна музична гра для навчання нотної грамоти. Потрібно дотримуватися кроків краба, що пірнає в океан. Гра має 182 рівні, завдяки проходженню яких учні поліпшують пам'ять і тренують музичний слух. Великою перевагою є вивчення теорії музики відповідно до індивідуальної траєкторії у зручному для здобувача освіти темпі.

Таблиця 2

Сучасні ІКТ інструменти на уроках інтегрованого курсу “Мистецтво”

№	Назва	Сутність	Можливості
1	2	3	4
1	<p align="center">Toy Teathre (Art/Music)</p> <p align="center">https://toytheater.com/</p>	Лабораторія безкоштовних навчальних ігор, спеціально розроблених для учнів початкових класів. Вона доступна на всіх настільних комп'ютерах, планшетах і мобільних пристроях.	Безкоштовна версія Toy Teathre (складова ART) дозволяє експериментувати, створювати архітектурні об'єкти, малювати. В свою чергу складник Toy Teathre – Music допомагає створювати музику і відчувати себе у ролі композитора. Не менш цікавим є створення музично-ритмічного супроводу за допомогою Music box та Beat box
2	<p align="center">Music Lab</p> <p align="center">https://musiclab.chromeexperiments.com/Experiments</p>	Лабораторія, яка створена створений в рамках проекту Music In Our Schools, Вона робить музику доступнішою. Програма містить бібліотеку інтерактивних інструментів (ритм-мейкер, спектрограму та різні осцилятори)	Music Lab – набір інструментів, який містить 14 експериментів. Використовуючи кожен з розділів, учні початкових класів можуть писати прості ритм – лінії, вивчити музичну грамоту, розглянути візерунки і спектрограми звукових хвиль. Також користувачі можуть експериментувати із звучанням композиції.
3	<p align="center">Soft Mozart</p> 	Soft Mozart – комп'ютерна програма для дітей Вона унікальна у своєму роді. Чітко і зрозуміло подаються окремо всі базові складові гри на інструменті та теорія музики.	Створена для заохочення школярів до вивчення музики (гра на музичних інструментах та теорія музики в казках). Інтерес посилюється завдяки бажанню виграти у комп'ютера, чи вчителя.
4	<p align="center">Super Coloring</p> 	Онлайн програма Super Coloring призначена для розвитку творчості школярів початкових класів	Це цікавий застосунок для розвитку творчості, концентрації уваги, моторики та розпізнавання кольорів.
5	<p align="center">Note Works</p> 	Мобільна музична гра Note Works розроблена для учнів початкових класів. Вона спрямована на розвиток творчих здібностей та вивчення нотної грамоти. Має зручний інтерфейс.	Створена для заохочення учнів до вивчення нотної грамоти. Цікавим є те, що ноти підписуються буквеними позначками. Учнім легко підбирати до пісні елементарний супровід і робити найпростіші імпровізації.
6	<p align="center">Yungle Music</p> 	Мобільна навчальна гра Yungle Music допомагає школярам повправлятися у музичній грамоті. Це мобільний застосунок, який має зручний інтерфейс та підходить для учнів молодших класів.	Мобільна гра створена для вдосконалення знань з музичної грамоти. Цікавим для дітей є її яскраве оформлення та персонаж – Ящірка. Вона допомагає учням виконувати завдання.

Не менш цікавою є лабораторія Toy Teatre (ART та MUSIC). Наприклад, перший експеримент складової ART – Build дає змогу розвивати творчість учнів під час створення архітектурних композицій. Таку опцію можна застосовувати під час розроблення творчих завдань для учнів до відповідних тем програмового матеріалу за 4-й клас. Вартою уваги вважаємо складову лабораторії – Sticker. Завдяки їй використанню на уроках мистецтва в учнів починає розвиватися фантазія. Виконуючи творчі завдання, вони розвивають логічне мислення. Не менш цікавою складовою Toyteatre є Doodle Amino Alphabet, що сприяє розвитку кольорового сприйняття, розвиває фантазію й образотворчі здібності завдяки наявності творчих завдань. Отже, запропоновані інструменти є досить важливими для використання вчителем на уроках мистецтва. Хочемо також виокремити інструменти дистанційного навчання Toy Theater у категорії Music. Beat Box розвиває творчі здібності учнів, допомагає вдосконалити навички музикування та поліпшує відчуття звуковисотності. Composer допомагає у вивченні нот. Використовуючи завдання з цієї складовою лабораторії, учні можуть самостійно створювати музичні композиції.

Відзначимо велику популярність серед вчителів та учнів початкових класів музичної лабораторії Chrome Music Lab. Вона налічує 14 тематичних ігрових додатків-експериментів, кожен з яких допомагає учням формувати певні музичні навички. За допомогою таких опцій школярі можуть створювати власні мелодії, імпровізувати, виконувати ритмічні побудови тощо. Використовувати зазначені інструменти музичної лабораторії можна під час проведення не тільки уроків мистецтва, але й інтегрованих (математика та мистецтво, мистецтво і ЯДС, тощо). Наприклад, цікавим та корисним є використання експерименту Kandinsky для вивчення математики та мистецтва. Використовуючи цей застосунок, школярі можуть почути, як звучать намальовані ними геометричні фігури. Використання додатків музичної лабораторії розвиває творче та логічне мислення в учнів, створює безліч можливостей для педагогів при розробленні авторських вправ і творчих завдань відповідно до змісту інтегрованого курсу “Мистецтво”.

Пропонуємо декілька авторських вправ та творчих завдань, розроблених для учнів 4-х класів з використанням зазначених вище мобільних застосунків, лабораторій, комп’ютерних програм тощо.

До теми “Милуємося красою землі” (“Мистецтво” 4-й клас, авт. Л. Масол, О. Гайдамака, О. Колоділо) [8, 5] пропонуємо вправу “Ящірка-музикант”. Одне із її завдань – пригадати запис нот на нотному стані. Відтак, можемо використати мобільну навчальну гру Yungle Music. Вчитель пропонує учням допомогти Ящірці записати ноти на нотному стані. Учні виконують це завдання, використовуючи га-

джети. Опісля просить школярів записати буквені позначення нот та придумати на кожному з них слово, яке описує красу України. Також можна використати творче завдання до цієї теми (створити пейзаж рідного краю) [8, 6]. Учні пропонують утворити малюнок за допомогою одного з експериментів музичної лабораторії Music Lab (“Кандинський”). Школярі можуть використовувати як геометричні фігури, так і лінії. Після закінчення творчої роботи здобувачі освіти придумують власну назву до авторського малюнка і, натискаючи кнопку play, слухають, як він звучить.

Спираючись на змістове наповнення інтегрованого курсу “Мистецтво” 4 кл. (авт. Л. Кондратова) пропонуємо до теми “Мандрівка в країну мистецтв” такі вправи та творчі завдання. Розглядаючи запропоновану автором карту-схему мандрівки (образи природи в музичному мистецтві, образи людей і тварин у музиці, музичні образи в театрі, хореографії, кіно й цирку та художні образи народного музичного мистецтва [5, 4] пропонуємо використати вправу “Образи в мистецтві” з використанням складового експерименту музичної лабораторії Music Lab – Song Maker. Учні отримують завдання створити портрет фантастичної тваринки за допомогою різнокольорових квадратиків зазначеного інтерактивного інструмента. Опісля кожен школяр на власному гаджеті може послухати мелодію, яку виконує його персонаж. Також можна додати завдання у парах і попросити школярів придумати історію про дружбу двох тваринок, яких ви намальовали.

Для учнів початкової школи важливе “живе спілкування”. Тому педагог, використовуючи дистанційні технології під час вивчення інтегрованого курсу “Мистецтво”, повинен варіювати їхню тривалість та корелювати зі змістом навчального матеріалу до конкретної теми. Неабияке значення також має залученість батьків, оскільки через вікові особливості школярі початкових класів часто потребують поради, технічної допомоги, підтримки з боку вчителя. Зрозуміло, що онлайн-уроки не замінять навчання у форматі офлайн, однак мають низку переваг. Серед них виокремлюємо:

- підвищення ефективності учнів під час виконання творчих завдань завдяки використанню інтерактивних інструментів, їх самостійності й ініціативності;

- посилення інтересу до мистецтва;

- підвищення рівня розвитку творчості здобувачів освіти шляхом урізноманітнення вправ та творчих завдань до запропонованих тем уроків інтегрованого курсу “Мистецтво” (4-й клас) завдяки використанню музичних лабораторій і мобільних застосунків.

Також зазначимо, що не менш важливим інструментом розвитку творчості учнів під час дистанційного та змішаного форматів навчання є використання відеоконференцій та інтерактивних онлайн-інстру-

ментів. Так, завдяки їх використанню є можливість створювати мистецькі проекти. Як правило, їх виконання передбачено в кінці кожного семестру. А завдяки зазначеним вище вебресурсам, комп'ютерним програмам, мобільним застосункам та лабораторіям, навчальний процес може бути організований так, щоб учні 4-го класу мали можливість взаємодіяти на уроках мистецтва між собою, обговорювати свої ідеї, малюнки, музичні композиції, вироби, проекти в онлайн-форматі.

Висновки. Досліджуючи задеклароване дискусійне питання та підтримуючи думку авторитетних вітчизняних і закордонних вчених, нами було розглянуто багатовимірність усталеної категорії “творчість”. Відтак, пропонуємо розглядати творчість учнів початкових класів у двох площинах: як продуктивну діяльність школярів, особливу сферу їх мистецького життя (процес, якого можна навчитися); як процес створення нового предмета (оригінального малюнка, імпровізації до пісні, музично-ритмічного супроводу тощо). Тобто творчість завжди передбачає діяльність, кінцевим результатом якої є певна новизна та унікальність. Розглянуто проблематику розвитку творчості учнів початкових класів під час дистанційного та змішаного форматів навчання у реаліях сьогодення. Виокремлено складові дистанційного інструментарію та розглянуто відповідні популярні серед вчителів-практиків вебресурси. Зазначено переваги впровадження інформаційно-комунікаційних технологій на уроках мистецтва в умовах дистанційного та змішаного форматів навчання. Проаналізовано комп'ютерні програми, мобільні додатки, лабораторії, які пропонуємо використовувати на уроках мистецтва у початковій школі під час онлайн-навчання в умовах війни. Означено їхню варіативність у практичних застосуваннях на уроках мистецтва. Розроблено авторські вправи та завдання з використанням дистанційних інструментів для уроків мистецтва (4-й клас). Спираючись на науково-педагогічні джерела, встановлено їхню недостатню розробленість та потребу в подальшому збагаченні. Також додаткового наукового обґрунтування потребує послідовність розроблення алгоритму проведення дистанційних уроків мистецтва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гавриленко Т. В. О. Сухомлинський про формування творчої особистості молодшого школяра. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Київ, 2018. Вип. 123 (1). С. 128–131.
2. Державний стандарт початкової освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87. *База даних “Законодавство України”*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 08.09.2023).
3. Дуткевич Т.В. *Дитяча психологія: навч. посіб.* Київ, 2012. 424 с.

4. Закон України “Про освіту” від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>. (дата звернення: 08.09.2023).

5. Кондратова Л.Г. *Мистецтво: підручник інтегрованого курсу для 4 кл. закладів загальн. середн. освіти*. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2021. 160 с.

6. Концепція “Нова українська школа”. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>

7. Кремень Г. *Енциклопедія освіти / гол. ред. В.Г. Кремень*. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 1144 с.

8. Масол Л., Гайдамака О., Колотило О. *Мистецтво: підручник інтегрованого курсу для 4 кл. закладів загальн. середн. освіти*. Київ: Генеза, 2021. 128 с.

9. Поляков С. Комп'ютерні технології як засіб формування графічної компетентності учнів у новій українській школі. *Молодь і ринок. Щомісячний науково-педагогічний журнал*. Дрогобич, 2023. № 6–7 (214–215). С. 162–168.

10. Сухомлинський В.О. *Духовний світ школяра. Вибрані твори: в 5 т.* Київ: Рад. шк., 1976. Т. 1. С. 209–400.

11. Томашевська І. Творчість дітей дошкільного віку: теоретичний аспект проблеми. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми, 2021. № 10 (114). С. 187–195.

12. Шпіца Р.І., Тітова В.Г. Особливості використання ІКТ на уроках мистецтва. *Молодий вчений*. листопад 2021. № 11 (99). С. 201–205.

REFERENCES

1. Havrylenko, T. (2018). V.O. Sukhomlynskyi pro formuvannya tvorchoi osobystosti molodshoho shkoliara [V.O. Sukhomlynskyi on the formation of the creative personality of a junior schoolchild]. *Proceedings. Series: Pedagogical sciences*. Kyiv, Vol. 123 (1), pp. 128–131. [in Ukrainian].
2. Derzhavnyi standart pochatkovoyi osviti [State standard of primary education]. Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated February 21, 2018 No. 87. *Database “Legislation of Ukraine”*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text> (Accessed 08 Sept. 2023). [in Ukrainian].
3. Dutkevych, T.V. (2012). Dytiacha psykholohiia [Child psychology]. Kyiv, 242 p. [in Ukrainian].
4. Zakon Ukrainy “Pro osvitu” [Law of Ukraine “About Education”]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (Accessed 08 Sept. 2023). [in Ukrainian].
5. Kondratova, L.H. (2021). Mystetstvo [Art]. Ternopil, 160 p. [in Ukrainian].
6. Kontseptsiiia “Nova ukrainska shkola” [“New Ukrainian School” concept]. Available at: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>. [in Ukrainian].
7. Kremen, H. (2021). Entsyklopediia osvity [Encyclopedia of education]. Kyiv, 1144 p. [in Ukrainian].
8. Masol, L., Haidamaka, O. & Kolotylo, O. (2021). Mystetstvo [Art]. Kyiv, 128 p. [in Ukrainian].
9. Poliakov, S. (2023). Kompiuterni tekhnologii yak zasib formuvannya hrafichnoi kompetentnosti uchniv u novii ukrainskii shkoli [Computer Technologies as a Means of Forming Graphic Competence of Students in the New Ukrainian School]. *“Youth and market”*. *Monthly scientific-pedagogical journal*. Drogobych, Vol. 6–7 (214–215), pp. 162–168. [in Ukrainian].
10. Sukhomlynskyi, V.O. (1976). Dukhovnyi svit shkoliara [The spiritual world of a schoolboy]. Kyiv, pp. 209–400. [in Ukrainian].

11. Tomashevska, I. (2021). *Tvorchist ditei doshkilnoho viku: teoretychnyi aspekt problemy*. [Creativity of preschool children: theoretical aspect of the problem]. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies. Series: Pedagogical sciences: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*. Sumy, Vol. 10 (114), pp. 187–195. [in Ukrainian].

12. Shpitsa, R.I. & Titova, V.H. (2021). *Osoblyvosti vykorystannia IKT na urokakh mystetstva*. [Peculiarities of using ICT in art lessons]. *Young scientist*. Kherson, Vol. 11 (99), pp. 201–205.

Стаття надійшла до редакції 11.09.2023

УДК 378

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.287676>

Світлана Шестакова, кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри державно-правових дисциплін та українознавства
Сумського національного аграрного університету

Олена Сухомлинова, викладач кафедри математики та фізики
Військового інституту телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут
Ольга Задоріна, кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри математики і методики її навчання
Державного закладу “Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д. Ушинського”

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ПРАКТИКА ДОТРИМАННЯ У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

У статті досліджено імплементацію та практику дотримання академічної доброчесності в міжнародному контексті. Визначено, що академічна доброчесність становить необхідну складову вищої освіти і наукових досліджень. Це поняття охоплює широкі аспекти, включаючи уникнення плагіату, правильне цитування, дотримання етичних норм у наукових дослідженнях та чесність під час виконання академічних завдань. У багатьох країнах академічна доброчесність є важливим елементом освіти та наукової роботи, і закріплена у законодавстві та міжнародних документах. У статті розглянуто питання академічної доброчесності та способи її забезпечення в освітніх і наукових середовищах, зокрема в університетах Франції, Швеції, Польщі та Сполучених Штатів Америки.

Ключові слова: академічна доброчесність; вища освіта; цінності академічної доброчесності; практика дотримання принципів академічної доброчесності.

Літ. 16.

Svitlana Shestakova, Ph.D. (Philology), Associate Professor,
Head of the State and Legal Disciplines and Ukrainian Studies Department,
Sumy National Agrarian University

Olena Sukhomlynova, Lecturer of the Mathematics and Physics Department,
Military Institute of Telecommunications and Informatization
named after Heroes of Krut

Olha Zadorina, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor,
Associate Professor of the Mathematics and Methods of its Teaching Department,
The State Institution “South Ukrainian National
Pedagogical University named after Kostyantyn Ushynskiy”

ACADEMIC INTEGRITY: COMPLIANCE PRACTICES IN FOREIGN COUNTRIES

The article examines the implementation and practice of academic integrity in the international context. It is determined that academic integrity is a necessary component of higher education and research, and its importance is recognized in different countries of the world. This concept covers a wide range of aspects, including avoidance of plagiarism, proper citation, adherence to ethical standards in research, and honesty in the performance of academic tasks. The article presents the types of liability for violations of academic integrity enshrined in Ukrainian law. In many countries, academic integrity is an important element of education and research, and it is enshrined in legislation and international documents. This article discusses the issue of academic integrity and how it is ensured in educational and research environments, in particular in universities in France, Sweden, Poland, and the United States of America. Currently, universities are developing various systems and mechanisms to ensure academic integrity. This includes creating codes, developing curricula, implementing plagiarism detection systems, establishing academic integrity committees, and determining sanctions for violators. At the international level, there are organizations such as ENRIO and ENAI that promote the exchange of experience, the development of guidelines, and the support of academic integrity in Europe and other regions. ENRIO is an important organization that promotes academic integrity in Europe. It brings together researchers and universities to discuss, develop strategies and share experiences on academic integrity. ENAI is a platform that promotes academic integrity in all aspects of the academic sector, including